

Academic English

Akademická angličtina

2., AKTUALIZOVANÉ VYDÁNÍ

PRŮVODCE ANGLICKÝM JAZYKEM PRO STUDENTY, AKADEMIKY A VĚDCE

Academic English

Akademická angličtina

2., AKTUALIZOVANÉ VYDÁNÍ

PRŮVODCE ANGLICKÝM JAZYKEM PRO STUDENTY, AKADEMIKY A VĚDCE

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

PhDr. Libor Štěpánek, Ph.D., Janice de Haaff, MEd, BEd, a kolektiv

Academic English – Akademická angličtina

Průvodce anglickým jazykem pro studenty, akademiky a vědce

2., aktualizované vydání

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

www.grada.cz

jako svou 6918. publikaci

Autorský tým:

PhDr. Libor Štěpánek, Ph.D.

Janice de Haaff, MEd, BEd

Mgr. Alena Hradilová, Ph.D.

Mgr. Colin Kimbrell

Ing. Bc. David Schüller, Ph.D.

Odborně recenzovala:

PaedDr. Jana Vejvodová, CSc.

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

Odpovědná redaktorka Alena Tůmová

Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková

Návrh a zpracování obálky Vojtěch Wagner

Počet stran 224

Druhé vydání, Praha 2018

Vytiskla Tiskárna v Ráji, s.r.o., Pardubice

© Grada Publishing, a.s., 2018

ISBN 978-80-247-2051-7 (ePub)

ISBN 978-80-247-2060-9 (pdf)

ISBN 978-80-271-0842-8 (print)

Obsah

O autorech	7
Úvod	9
Poděkování	13
1. Uvedení do problematiky akademické angličtiny	15
1.1 Anglický jazyk (English language)	15
1.2 Akademická angličtina (Academic English)	19
1.3 Akademické dovednosti (Academic skills)	21
2. Slovní zásoba (Vocabulary)	23
2.1 Slovo k začátečníkům	24
2.2 Slovo k pokročilým	25
2.3 Práce se slovníkem (Dictionary use)	38
2.4 Evropský referenční rámec pro jazyky	45
2.5 Užitečné odkazy	45
3. Mluvnice (Grammar)	47
3.1 Jak s mluvnicí pracovat?	50
3.2 Gramatické jevy	53
3.3 Evropský referenční rámec pro jazyky	75
3.4 Užitečné odkazy	76
4. Čtení (Reading)	77
4.1 Jak číst v akademickém prostředí?	78
4.2 Čtení s cílem vyhledávání informací (Scanning)	81
4.3 Čtení s cílem obecného porozumění (Skimming)	86
4.4 Odlišení hlavních myšlenek od vedlejších a rozvíjejících (Main ideas vs developing arguments)	88
4.5 Čtení mezi řádky (Reading between the lines)	90
4.6 Evropský referenční rámec pro jazyky	96
4.7 Užitečné odkazy	97

5. Poslech (Listening)	99
5.1 Před poslechem (Before listening)	101
5.2 Během poslechu (While listening)	106
5.3 Po poslechu (After listening)	110
5.4 Procvičování poslechu	110
5.5 Zápis poznámek (Note taking)	112
5.6 Evropský referenční rámec pro jazyky	116
5.7 Užitečné odkazy	117
6. Mluvení (Speaking)	119
6.1 Ústní projev (Spoken production)	119
6.2 Mluvená interakce (Spoken interaction)	134
6.3 Evropský referenční rámec pro jazyky	153
6.4 Užitečné odkazy	155
7. Písemný projev (Academic writing)	157
7.1 Styl (Style)	159
7.2 Organizace (Organization)	169
7.3 Mravní imperativ akademika (Academic integrity)	183
7.4 Životopis (Biography and CV)	186
7.5 Dopisy a e-maily (Letters, e-mails)	192
7.6 Evropský referenční rámec pro jazyky	197
7.7 Užitečné odkazy	198
Závěr	199
Summary	200
Klíč ke cvičením a možné odpovědi	201
Bibliografie	217

O autorech

PhDr. Libor Štěpánek, Ph.D.

Vystudoval angličtinu a historii na Filozofické fakultě a politologii na Fakultě sociálních studií MU. V současné době pracuje jako ředitel Centra jazykového vzdělávání MU. Ve své odborné činnosti se specializuje na akademickou angličtinu, kde se soustředí na dovednosti *soft skills*, např. akademické prezentace, akademické psaní a využití technologií ve výuce jazyků. Jeho hlavní vědecký zájem je ovšem zaměřen na zavádění kreativních metod a zážitkové pedagogiky do výuky jazyků ve vysokém školství. V této oblasti hojně prezentuje, publikuje a vede vzdělávání učitelů.

Janice de Haaff, MEd, BEd

Vystudovala pedagogiku na *Concordia University* v Kanadě a technologie ve vzdělávání na *Manchester University* ve Velké Británii. Po dvaceti letech výuky akademické angličtiny v Kanadě se vrátila roku 1995 do Velké Británie, kde pracovala deset let na pozici *Director of Studies for foundation and general English programmes for international students* na *Aberystwyth University*. Zabývá se využitím interkulturní komunikace a sociálních sítí ve výuce jazyků. V poslední době se podílela na tvorbě programu akademické angličtiny na *Beijing Normal University* v Číně.

Mgr. Alena Hradilová, Ph.D.

Vystudovala angličtinu na Pedagogické a Filozofické fakultě MU. V současné době pracuje jako odborná asistentka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde se specializuje na akademickou a právnickou angličtinu. Hlavní oblastí jejího zájmu je využití videokonferenčních technologií ve výuce odborného jazyka a akademické psaní pro doktorandy.

Mgr. Colin Kimbrell

Vystudoval obor energetická bezpečnost na Fakultě sociálních studií MU a na téže fakultě pokračuje v doktorském studiu v oboru mezinárodní vztahy. V současné době vede kurzy anglického jazyka pro akademické a specifické účely na základě principů integrované výuky předmětů a cizího jazyka (CLIL) v Centru jazykového vzdělávání MU, kde se specializuje na podporu akademiků v angličtině a na rozvíjení akademických dovedností v oblasti mezinárodních vztahů a politologie.

Ing. Bc. David Schüller, Ph.D.

Vystudoval management na Ekonomicko-správní fakultě MU a podnikové finance a obchod na Podnikatelské fakultě VUT v Brně. Anglickému jazyku se profesně věnuje od roku 1998. V současné době pracuje v Centru jazykového vzdělávání MU, kde zpracovává jazykové materiály, vytváří Virtuální jazykovou studovnu a poskytuje jazykovou podporu pro studenty se specifickými potřebami. Současně vyučuje na Fakultě podnikatelské VUT v Brně předměty zaměřené na marketing a management.

Úvod

Status anglického jazyka na vysokých školách se v průběhu posledních let znatelně změnil. Angličtina pozbyla postavení jednoho z možných výběrových světových jazyků a stala se zásadní a vsudypřítomnou komunikační nutností, bez níž se nikdo v akademickém prostředí neobejde. Cílem naší publikace je proto zprostředkovat podstatu základních dovedností, které jsou v současné době k úspěšnému studiu nebo akademické kariéře zapotřebí. Po přečtení této knihy bychom měli chápat, co pojem „akademická angličtina“ obnáší a co se od nás v této oblasti očekává.

Ačkoli je zřejmé, že naše vysoké školy považují výuku anglického jazyka za samozřejmost, ne všechny kurzy jsou dotovány dostatečným počtem výukových hodin, ne všechny materiály plně vyčerpávají specifickou oblast akademické angličtiny a konečně ne všechny programy musí brát akademickou angličtinu v úvahu – někde se může jednat o angličtinu obecnou, jindy zase o vybrané prvky anglického jazyka pro specifické potřeby toho kterého oboru. Záměrem naší práce je tedy představit materiál, který doplní všeobecné chybějící oblasti akademické angličtiny obecným výkladem – navíc v češtině, protože kvalitních učebnic s vysvětlením v angličtině existuje nepřehledné množství. Jde také o materiál, který není založen na výkladu učitele, protože máme-li k dispozici vyučujícího, budou zřejmě konzultace efektivnější.

Současně je jisté, že na naše vysoké školy přicházejí studovat či pracovat lidé různých věkových kategorií, s nejrůznějším vzděláním i praxí, jejichž jazykové znalosti i dovednosti se podstatně liší. Jedni budou lingvistiky znalí světoběžníci, kterým jazyk nečiní větší potíže, další se budou vinou neurčitých okolností mylně domnívat, že „jsou na jazyky tvrdí, hloupí a že se to nikdy nenaučí“, jiní nebudou angličtinu stíhat, protože třeba musí při studiu pracovat a stěží ušetří čas na tzv. „profilové předměty“ oboru. Pak tu budou samozřejmě ti, kteří doufají (opět mylně), že když „na to sednou“, musí jazyk za měsíc zvládnout (zvládli přece i jiné zkoušky), nebo jiní, jimž zkrátka nikdo nevysvětlil, jak se jazyk učit, jak k jednotlivým dovednostem přistupovat, kde vybírat materiály, s kým konzultovat a podobně. Tento materiál proto obsahuje rady, popisy a aktivity určené všem kategoriím studentů i nezkušených akademických pracovníků, kteří cítí, že by si měli v anglickém jazyce doplnit své vzdělání, a přitom nenacházejí k samostatnému studiu vhodný materiál. Někteří se budou hodit dvě nebo tři aktivity a jedna rada, jiní celý náš materiál prostudují do hloubky a pochopí, že se znalost angličtiny v akademickém prostředí vyplatí, pokud v ní nespatřujeme sumu naučených oborových slovíček vložených do gramatických konstrukcí, ale naopak v ní odhalíme prakticky využitelné konkrétní dovednosti v široké oblasti mezilidské komunikace.

Nyní je snad zřejmé, že příručka nebude pojednávat o tom, které slovíčka a poučky se naučit, a nebude ani odborně-teoretickým příspěvkem v oboru lingvistiky, pedagogiky či

didaktiky anglického jazyka. Naše kniha je spíše řadou úvah nabízejících možnosti, jak má člověk postupovat, aby se mu podařilo ovládnout základní dovednosti, které má vysokoškolsky vzdělaný člověk v anglickém jazyce ovládat. Tato publikace představí vlastní pojem akademické angličtiny a dále přinese hlubší pohled na stěžejní jazykové oblasti, jakými jsou čtení, poslech, mluvení, psaní, práce se slovní zásobou a mluvnickými jevy v akademickém prostředí. Celkové zaměření se sice kloní k potřebám humanitních a vysloveně netechnických oborů, nicméně při současné míře prolínání vědeckých oblastí by měla být většina materiálu s jistou mírou kritického přístupu bez obtíží použitelná v celé šíři odborných disciplín.

Jak s textem pracovat?

Jak jsme již předznamenal, jedná se o materiál k samostudiu, a proto je dobré uvést pár slov k organizaci textu a k možnostem jeho využití.

1. **Teoretické pasáže** – jsou představeny v češtině s cílem snazšího pochopení podstaty jednotlivých okruhů a dovedností. Z důvodu efektivní práce s textem jsme současně omezili lingvistickou a gramatickou terminologii na minimum, abychom vyšli vstříc všem, pro které by mohly neznámé termíny znamenat zbytečné komplikace. Pro lepší přístupnost je styl českých textů odlehčený, často s notnou dávkou nadsázky.
2. **Praktická cvičení** – jsou vždy v anglickém jazyce. Naprostá většina příkladů je vybrána z autentických zdrojů akademické angličtiny nebo vytvořena rodilými mluvčími tak, aby této úrovni odpovídala. Náročnost jednotlivých cvičení se značně liší, neboť odráží možnou škálu různých úrovní a potřeb všech, kteří s touto publikací budou pracovat. Neboli každá aktivita může připadat někomu příliš snadná, jinému odpovídající a dalšímu překvapivě složitá. Dvojjazyčnost zadání a instrukcí u cvičení má za cíl vyloučit možná nedorozumění. K tomu je nutné dodat, že nabízíme dvojí zadání, a nikoli dvě jazykové varianty téhož – v některých případech může každá verze nést mírně odlišné informace vycházející například z kulturních rozdílů obou řečí. Současně je dobré vědět, že jednotlivé série anglických aktivit navazují na teoretické výklady v češtině a některá cvičení mohou využívat dovedností procvičených na předešlých stránkách nebo se na ně odvolávat.
Samostatnou kapitolu pak tvoří ve cvičeních užití vlastních jmen. Z důvodu mezinárodní provázanosti akademického prostředí jsme často volili jména neevropského původu, abychom nabídli vhodnou přípravu na situace, při nichž budou naši kolegové a partneři pocházet nejen z Velké Británie nebo USA, ale také z Nigérie či Jižní Koreje.
3. **Klíč / možné odpovědi** – tvoří důležitou součást tohoto materiálu. Možné odpovědi často nabízejí vysvětlení jevu či důležitou poznámku k jeho užití. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že skutečně nabízíme pouze některé z nepřeberného množství možných odpovědí (zejména u aktivit s otevřenými tvůrčími řešeními), a pokud se některá řešení s našimi možnými odpověďmi neshodují, nemusí to v žádném případě znamenat, že ten, kdo s učebnicí pracuje, aktivitu nevyřešil správně.
4. **Evropský referenční rámec a jeho úroveň B2** – jsou zde zmíněny z toho důvodu, abychom dokázali odhadnout úroveň samostatného uživatele (B2) požadovanou kupříkladu většinou oborů Masarykovy univerzity. Popis dovedností za každou z kapitol je pouhým shrnutím či parafrází přesně a detailně popsaných kompetencí, které jsou k dispozici pro každou úroveň na stránkách MŠMT.

5. **Internetové odkazy** – jsou nutnou součástí každé výukové publikace. V době vydání této knihy byly všechny internetové odkazy funkční, což na druhou stranu nemůžeme do budoucna zajistit. V případě nefunkčnosti některých odkazů lze kontaktovat webové stránky Centra jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity (<https://www.cjv.muni.cz/>), které by měly nové odkazy či jejich obdoby uvádět.

Při práci s touto publikací vám přejeme příjemné a inspirativní seznámení s oblastmi používání anglického jazyka, které by pro vás mohly být ve vysokoškolském prostředí užitečné. Současně doufáme, že díky následujícím stránkám získáte na akademickou angličtinu nový pohled, objevíte její krásu a kouzlo, odhalíte její nástrahy a prostřednictvím našich aktivit pochopíte, že ovládnutí akademické angličtiny je podstatně zajímavější i zábavnější, než jste se dosud domnívali.

Autoři

Poděkování

V úvodu druhého vydání této publikace bychom rádi vyslovili poděkování všem kolegyním a kolegům z různých univerzit, kteří ji ve svých hodinách používali a kteří nás průběžně upozorňovali na možnosti úprav, oprav a vylepšení. Jejich zasvěcené připomínky, praktické poznámky a cenné rady týkající se osobitosti anglického a českého jazyka v akademickém prostředí i mimo něj přispěly k mnoha užitečným změnám. Obdobně velký dík patří i stovkám studentů, kteří byli vystaveni studiu a práci s materiály této knihy a kteří svými reakcemi na zadání a cvičení pomáhali formovat podobu aktualizovaného vydání. Značný vděk musíme vyjádřit také Centru jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity za poskytnuté zázemí, vysokou míru pochopení i veškerou podporu, které se nám v průběhu práce dostávalo. V neposlední řadě bychom pak rádi ze srdce poděkovali rodinám a přátelům všech autorů, bez jejichž tolerance, porozumění, účasti a pomoci by vytvoření druhého vydání této knihy nebylo vůbec myslitelné.

1 Uvedení do problematiky akademické angličtiny

1.1 Anglický jazyk (English language)

Angličtina představuje v současnosti jazyk stěží přehlédnutelný. Je mateřtinou přibližně tří set třiceti milionů obyvatel naší planety, což ji řadí na jedno z předních míst pomyslného žebříčku nejrozšířenějších řečí světa. Zároveň jde o jazyk poměrně hezký, se skvělým rodokmenem a slavnou minulostí, ale především nesmírně užitečný.

Současná podoba angličtiny je vcelku jedinečná. Samotná řeč totiž prodělala bouřlivý a živelný vývoj. Její původní germánskou podobu přinesly na Britské ostrovy kmeny Anglů a Sasů, které díky své výřečnosti a průbojnosti umlčely zpěvné Kelty a do Skandinávie vytlačily své divočejší dánské a norské příbuzné. Stará angličtina přitom ještě ráda využívala prakticky všech vymožeností, jež si mnohé evropské jazyky udržují dodnes; Anglosasové tehdy mimo jiné skloňovali i časovali.

O několik století později došla část obyvatel Albionu k přesvědčení, že bude nejlépe na germánskou minulost ostrovní řeči zapomenout a že bude zajímavější hovořit francouzsky. Rozšíření románského jazyka za Lamanšský průliv přitom rozhodně nelze přičítat jeho pověstné zvukomalebnosti ani hovornosti Normanů, nýbrž spíše kvalitnějšímu vojenskému vybavení a lepšímu diplomatickému umění francouzsky mluvících Evropanů. Ostatně jazyk diplomacie si na ostrovech oblíbili natolik, že kupříkladu ještě mírová smlouva mezi Velkou Británií a nově vzniklými Spojenými státy americkými (tedy mezi dvěma zeměmi, jejichž obyvatelstvo hovoří anglicky) z roku 1783 byla sepsána ve francouzštině.

Mezitím ovšem běžní obyvatelé Britských ostrovů (samozřejmě s výjimkou výše zmíněných diplomatů) usoudili, že nejlepší bude vytvořit si jazyk docela nový, lepší, který bude plně odpovídat potřebám člověka moderního věku. Současné angličtině tak dalo základ spojení drsné germánské anglosaštiny s noblesní francouzštinou, pro zpestření do ní bylo vloženo několik set latinských a řeckých slovíček, přípon a předpon. Vyjádření úcty porobeným či vyhnaným národům se odrazilo v přijetí několika desítek slov dánského či norského původu a přibližně patnácti výrazů přejatých od starých Keltů (např. *car*, *whisky* nebo *menhir*).¹

Nejdůležitější rys nového jazyka představoval radikální příklon k mimoslovní komunikaci. Britové pochopili jednu neskonale důležitou věc: vlastní užití slov sehrává při dorozumívání člověka s člověkem jen zanedbatelnou úlohu. Daleko podstatnější vliv má držení těla, gestikulace, mimika a dobře zvolená intonace. S tímto vědomím pak zredukovali gramatiku i slovní tvary na minimum. Jinými slovy, v moderní angličtině je jazyková stránka řeči zjednodušena do té míry, že člověku může být vlastně jedno, co říká. Záleží na duchapřítomnosti a důvtipnosti osoby, se kterou se hovoří, přičemž vše podstatné z konkrétní situace vyplyne stejně samo.

¹ Odborná literatura samozřejmě uvádí, vyjma vlastních jmen a zeměpisných názvů, velké množství anglických slov, která mají svůj původ v některém z keltských jazyků, nicméně ta se prý do moderní angličtiny dostala oklikou, a sice z větší části prostřednictvím latiny a francouzštiny. (McArthur, 1992, s. 202–204)

Jistě, toto tvrzení se může zdát dosti odvážné, ale jak brzy zjistíme, není daleko od pravdy. Angličtina je totiž vskutku především jazykem souvislosti. My, kdo nejsme rodilí mluvčí, můžeme mnohdy znát veškerá slovíčka ve větě, na kterou v textu hledíme nebo které nasloucháme, a přesto nám její smysl naprosto uniká. Důvod je nasnadě: angličtina je jazyk osobitý, a cizinec hodlající zvládnout tuto pozoruhodnou řeč proto musí mít na paměti tři základní pravidla, rozvedená v následujících dílčích kapitolách.

1.1.1 Angličan² neví!

Pro Angličany může být již běžná konverzace nečekaným dobrodružstvím. Pokud se domníváte, že Angličan stojí při každodenních rozhovorech nohama pevně na zemi nebo že je snad z monologu svého krajana o mnoho moudřejší než my, nedejte se mýlit. Není! Angličan sice vnímá proud jemu známých slov o poznání snadněji než my, to je však dáno pouze tím, že je odmala vycvičen ke schopnosti být vždy ve střehu a neustále odhadovat, kde mu situace podá pomocnou ruku a kdy mu co (popřípadě kdo) napoví, o co vlastně jde. Než se tak stane, oddává se Angličan-romantik vlastním rozervaným představám, jeho strízlivější kraján vypočítává možnosti, na které se musí předem připravit, a Angličan-cholerik rozbíjí fotbalový stadion nebo do sebe nekontrolovatelně lije jednu whisky za druhou. Ať tak či onak, všichni stejně dychtivě očekávají chvíli, která jim naznačí, o co by se mohlo v dané situaci jednat. Takový okamžik přichází tu dříve, tu později a někdy nepříjde nikdy. Nevěříte? Podívejme se na jednoduchý příklad:

Představme si, že nasloucháme osobě pronášející větu: *And my neighbour said: "I came into the room and saw my cousin's best friend kissing a total stranger. I was shocked!"* Popisovaný šok však mluvčí doprovodí nadměrnou výmluvným gestem a zmáčí svršky několika přítomných obsahem své sklenky. Společnost v tu chvíli na samotný příběh zapomíná a vrhá se na čištění, sušení, přijímání omluv a nabízení pomoci zmáčeným.

Kdyby ona věta zazněla z úst Čecha, Němce či Španěla, okamžitě bychom si udělali obrázek, kdo koho viděl a kdo koho líbal. Ne tak v angličtině! V této roztomilé řeči se ony dvě prosté věty stávají hádankou, ne-li dokonce detektivním příběhem! (Není divu, že detektivky vymysleli a dodnes v nich značně vynikají zejména anglicky píšící autoři. Detektivní žánr jim není chvilkovou kratochvílí, nýbrž každodenní, k přežití nutnou samozřejmostí!) A tak zatímco se čistí polité svršky, vyvstává tu spousta nezodpovězených otázek. Byla tu řeč o sousedovi nebo o sousedce? Účastnila se líbání nejlepší přítelkyně sousedovic bratrance či sestřence? Nebo to snad byl přítel sousedů? A došlo zde k polibku se záhadným cizincem nebo cizinkou? Jinými slovy, Angličan nejenže netuší, v jakém příbuzenském vztahu se osoby nacházejí, ale není si ani jist, zda se jedná o šok homo- či heterosexuálního ražení! Někteří z nás si již jistě hbitě spočítali, že možných kombinací dalšího rozvíjení našeho příběhu může být třeba šestnáct!

---

2 Slovo „Angličan“ je na tomto místě zvoleno zástupně v jinak zcela neobhajtelném významu „rodilý mluvčí anglického jazyka“. Důvod je prostý: nejvíce se podobá slovu „angličtina“. Ve skutečnosti stejně tak neví Jihoafričan, Kanadčan ani Novozélandčan, ale vyjmenovávat všechny národnosti, které nevědí, by bylo mírně nepraktické. Tímto se současně omlouváme všem, kteří máte k výrazu „Angličan“ ryze záporný vztah na základě špatných zkušeností s nepříjemně strohou, nabubřelou a sucharskou osobou z onoho ostrůvku na severozápadě Evropy (např. imigračního úředníka, nadšeného obhájce Brexitu nebo nemyslně žárlivou manželku toho šarantního pána, o jehož děti bylo třeba se několik týdnů starat).

Z čehož plyne:

1. Nesázejme na jistotu!
2. Zapojme fantazii a buďme vždy ve střehu!
3. S každým následujícím slovem buďme připraveni alespoň na šestnáct možností zvratu!

1.1.2 Anglická slova nemají význam!

... tedy jeden jediný. Jak již bylo zmíněno, angličtina na své cestě pozoruhodným vývojem k dnešnímu stavu rezignovala na puntičkářství a většině slov přiřadila vícero významů. Této libůstce se říká „polysémie“.³

Povědomí o smyslu některého slova je tedy ve své podstatě chvályhodné, nejsme-li však ochotni připustit, že kdekteré slovo oplývá až desítkami významů, budeme si s angličtinou rozumět jen stěží. Angličané se totiž orientují především podle souvislostí neboli kontextu.

Uvidíme-li kupříkladu skupinku lidí, která stojí nad stolem s pozdviženými číši, a uslyšíme-li: *this deserves a toast*, mělo by nás logicky napadnout, že se společnost v následujících chvílích nehodlá cpát nepřítomnými krajíčky opečeného chleba, ale že *toast* může mít i jiný význam. Zde lze snad ze situace odhadnout, že obdobou anglického *toast* bude v tomto případě český „přípitek“. (Gramatiky znalé navíc zarazí onen neurčitý člen, neboť vědí, že *toast* ve smyslu opečeného chleba je podstatné jméno nepočítatelné.)

Anebo: Jsme si jisti, že známe přesný význam tak prostého slovíčka, jakým je, dokonce i v češtině často používaný, výraz *fine*? Uvidíme:

It was a fine (pěkný) summer day. A fine (krásná) young lady with fine (jemnými) features was wearing a fine (ryzí) gold chain around her neck and was feeling fine (dobře). Yesterday she gave a fine (vynikající) performance to the policeman who stopped her and gave her a £100 fine (pokutu) for parking illegally. She was on her way to the Fine Arts Gallery (Galerie výtvarných umění) where she planned to meet her three fine (vybrané) friends. When asked how she was feeling she answered "just fine!" (strašně).

Pokud nás zajímá, kam až může taková mnohovýznamovost zajít, pak bychom měli vědět, že vítězem anglické polysémie je nenápadné slovíčko *set*. Toto slovo v sobě skrývá celcé dvě stovky významů, z čehož přibližně šedesát jich připadá na podstatná jména, dvakrát víc na slovesa a dalších deset na jména přídavná (Bryson, 1990, s. 60–62).

A to ještě není všechno! Angličané dokázali svoji zálibu v mnohovýznamovosti dohnat až k dokonalosti, takže disponují slovy, jejichž význam může být v různých situacích dokonce protikladný! Pro ilustraci nahlédněme do dvou sklenic a pronikněme přitom do významu slova *quite*:

This one is quite full. Tahle je docela plná. = **Není** úplně plná!
That one is quite empty. Tamta je úplně prázdná. = **Je** úplně prázdná!

3 Nehodláme-li se věnovat kariéře profesionálního lingvisty, což je mimochodem práce blížící se svou podstatou téměř adrenalinovému sportu, můžeme tento výraz okamžitě zapomenout.

Z čehož plyne:

1. Známe-li jeden, dva či deset významů některého slova, nebojme se – v nestřeženém okamžiku nás jistě překvapí významem zbrusu novým!
2. Pokud nám význam slova, který známe, nedává v daném kontextu smysl, okamžitě hledejme nový:
  - Odhadujme z kontextu!
  - Nechávejme si jeho smysl vysvětlit!
  - Pátřejme ve slovnících!

1.1.3 Nic není správně!

... anebo jinak, z o poznání příznivější perspektivy: v angličtině se čistě teoreticky nemůžeme splést – v angličtině není arbitra!

Při pohledu na předchozí dva body je zcela logické, že současná angličtina není přítelkyní pevných pravidel. Vezměme si příklad výslovnosti. Pokud jsme nějakou zákonitost objevili, jedná se o výjimku, nikoli pravidlo! Podívejme se např. na výslovnost slov *done* – *gone* – *lone* či *door* a *blood* a pochopíme, o čem je řeč. Ještě divočejší příklady nabízí gramatika, ale o té bude řeč později. Prvním pravidlem anglického jazyka je tedy zásada, že jeho pravidla jsou pravidelná tak přibližně z 60 %, přičemž zbývajících 40 % tvoří výjimky a výjimky z výjimek a výjimky z výjimek z výjimek. Důvodem k tomuto osvědčenému a léta dobře fungujícímu chaosu je fakt, že Angličané mají všeobecný odpor k autoritám, které by jim měly určovat, co se jak má dělat. Používají prostě *common sense*⁴, se kterým si vystačí.

Angličané nedisponují ani žádnou institucí, která by byla ochotna či dokonce schopna zjistit nebo stanovit, co je v anglickém jazyce správné a co nikoli. Nehledejme proto v Londýně, Canberě či Washingtonu obdoby ústavů jazyka českého a francouzských akademií, nenajdeme je. Ne že by mnozí po takových svatostánkách jazyka nevolali. Již Daniel Defoe, podobně osaměle jako jeho Robinson, volal svého času, tedy přibližně roku 1697, po zřízení akademie anglického jazyka po vzoru akademie francouzské a tvrdil: *The Work of this Society shou'd be to encourage Polite Learning, to Polish and refine the English Tanguage, and advance the so much neglected Faculty of Correct Language, ... to Establish Purity and Propriety of Stile, and to purge it from all the Irregular Additions that Ignorance and Affectation have introduc'd.*⁵ Jak vidno, neuspěl. Ani Defoe, ani nikdo po něm. Autoritu v systému anglického jazyka nehledejme, nenajdeme ji. Autoritou je jazyk sám!

Z čehož plyne:

1. V angličtině neplatí „toto je správně“, ale „tak se to obvykle říká“.
2. Známe-li pravidla, buďme si jisti, že téměř v polovině případů nebudou platit!
3. Neučme se nazpaměť poučky! V angličtině se řiďme zdravým rozumem (tedy tím anglickým)!

4 Pod pojmem *common sense*, tedy něco jako „zdravý rozum“, je třeba chápat ryze anglické přesvědčení o existenci jistého druhu střízlivého uvažování a určité přirozené schopnosti člověka přemýšlet, vytvářet správná rozhodnutí a následně se v souladu s nimi prakticky a rozumně chovat. Zbytek světa se zatím k jeho existenci staví poněkud skepticky, čemuž se po zahájení Brexitu nelze divit. Například čeština se snaží popisovat přemýšlení výrazem v postindustriální epoše mírně vyčpělým, a sice odkazem na „rozum selský“.

5 „Práce takové společnosti by měla spočívat v podpoře výuky kultivovaného anglického jazyka, v broušení a třibení anglického jazyka, v prohlubování tak často přehlížené schopnosti používat správného jazyka ... měla by ustanovit čistou formu jazyka a jeho odpovídající styl a vyloučit z něj všechny zavádějící nadbytečné prvky, které do něj vnesla neznalost a afektovanost.“ (Defoe, 1697, v McArthur, 1992, s. 8)

1.2 Akademická angličtina (Academic English)

Z předchozí kapitoly by mohl kdekterý čtenář nabýt dojmu, že anglický jazyk je směsicí falešných představ, chaotické slovní zásoby a vesměs zmatené gramatiky. Není tomu tak. Anglický jazyk v sobě sice skrývá ohromnou rozmanitost, udivující všestrannost a nezkratnou svobodomyšlnost umožňující rodilým mluvčím, a nejen jim, dělat v rámci jazyka doslova psí kusy, nicméně na druhé straně je také řečí mnoha tváří, a to tváří přesně určených, s nezaměnitelnými rysy. Jinými slovy, na světě žije mnoho angličtin.

Narodíme-li se v dělnické rodině východního Londýna, jsme odsouzeni k mluvě ve verších. Slavné nářečí *Cockney*⁶ se totiž pyšní mimo jiné rafinovanou a zcela odzbrojující zálibou v zaměňování rýmujících se slov. Chceme-li kupříkladu svému kamarádovi poradit, aby se nad něčím zamyslel, a rádi bychom ho k tomu přiměli slovy *use your head*, nemůžeme. Musíme si v duchu zarýmovat *head – bread* a vyřknout *use your loaf*. Překvapení? Vůbec ne, existuje přece *loaf of bread*. Jak říkáme – verše, hádanky a jinotaje! Máme štěstí, že se světovým jazykem vědy nestalo *Cockney*!

Nebo jinak. V tropickém ráji, na ostrovech Malých Antil žije jiná Angličtina; jmenuje se Angličtina Kreolská, rozená Koloniální. Ta si sice nepotrpí na rýmovačky, ani na hádanky ji moc neužije, na druhé straně je ovšem neskutečně tvrdohlavá a zarputile popírá svůj původ. No, řekněte sami, domníváte se snad, že by některý z koloniálních důstojníků byl schopen svou přítomnost v parku komentovat slovy *Mi de a di paak (I am in the park)*? Zdá se jen logické, že ani kreolština nebyla s to ovládnout výzkumná pracoviště a filozofické salóny naší planety.

Zcela opačným dojmem ve srovnání se dvěma výše zmíněnými příbuznými by naopak mohla působit tzv. (*Received*) *Standard English*, kterou vyjadřují horní vrstvy britské společnosti svoji nadřazenost okolnímu světu, a to zejména ve formě výslovnosti. Ačkoli se jedná o pouhý jeden model jazyka, nese pro jistotu různá jména odvíjející se především od rodokmenu mluvčího. Narodíme-li se jako královna, popřípadě král, jedná se o *Queen's English (King's English)*, chodíme-li na prestižní soukromé školy v Etonu či Harrow, hovoříme stejným jazykem, ovšem pod názvem *Public School English*, dotáhneme-li to na Oxford (což je o poznání otevřenější instituce), přejmenujeme svůj způsob řeči na *Oxford English* (na kolejších konkurenční Cambridge zní obdoba *Oxford English*, ovšem její jazykovou čistotu ruší značné skřípění zubů). A konečně, nepatříme-li do žádné z těchto skupin, máme ještě šanci, že se narodíme jako budoucí hlasatelé BBC, a tehdy můžeme hovořit stejným jazykem pod označením *BBC English*. Nespadáme-li do žádné z těchto kategorií, musíme si uvědomit, že nám tento druh mluvy není přirozený, že jsme jej přijali, že jsme si jej osvojili, jinými slovy že používáme *Received Standard English (RSE)*.⁷

Pokud bychom z předešlých řádků nabyli představy, že by snad každá anglicky hovořící země mohla disponovat obdobnou hierarchií či standardní výslovností, jde o mýlku. Obdobné parametry nelze použít na žádný jiný stát, ani na americkou stanicí ABC, jejíž zkratka by mohla svádet k pocitu, že se jedná o televizní slabikář,⁸ ani na politické představitele. Strašlivého omylu bychom se mohli dopustit, kdybychom se například pokoušeli hledat

6 Celosvětového věhlasu *Cockney* dosáhlo zejména díky Líze Doolittlové ze hry G. B. Shawa „Pygmalion“ či pozdější muzikálové verze „My Fair Lady“.

7 Ačkoli je RSE tím nejběžněji používaným způsobem výuky angličtiny coby cizího jazyka, nedejme se zmást, nejde ani o ten nejběžnější, ani o ten nejoblíbenější způsob projevu anglicky mluvícího obyvatelstva! Mnozí dokonce považují výše zmíněnou výslovnost za povýšenou a snobskou. Ne každý totiž miluje královnu, Eton, Oxford a BBC!

8 Samotná zkratka znamená *American Broadcasting Company* a každý tam mluví po svém.

protějšek vytříbené *Queen's English* v nějaké zaoceánské formě *President's English*. Řeč mnohých hlav USA má sice svá specifika, nicméně není záhodno je následovat. Někteří se domnívali, že bývalý prezident G. W. Bush dosáhl v tomto ohledu dokonalosti. Jeho výroky, tzv. *bushismy*, mátlý (zjevně ku bezbřehé radosti autora) nejen prezidentovo okolí, ale často i celý svět, a oficiálnímu jazyku jeho země dávaly řádně zabrat. Nicméně již dnes je zřejmé, že prezident Trump svého předchůdce překonal, když začal užívat slov, která v angličtině vůbec neexistují.⁹

Jinými slovy, angličtina v sobě skrývá nekonečné množství podob, od výše zmíněných forem mateřského jazyka až po nepřeborný rejstřík užitých forem obecného prostředku celosvětové komunikace. Anglický jazyk je v současnosti řečí světové politiky, mezinárodního obchodu i finančnictví, je mluvou počítačů a informačních technologií, propaguje film a pop music, ovládá cestovní ruch a v neposlední řadě je samozřejmě, což je pro nás podstatné, také jazykem vědy.

Tím se konečně dostáváme k naší angličtině akademické. Máme-li proniknout do podstaty anglického jazyka coby prostředku komunikace současné vědy, výzkumu a vzdělanosti, musíme nejdříve pochopit to, že akademická angličtina je jazykem téměř umělým, který se svou funkcí a užitím v mnohém podobá středověké latině. Vědcům, výzkumným pracovníkům a všem možným badatelům slouží k dorozumívání, sdílení vědomostí a ke vzájemnému předávání znalostí a poznatků, aniž by nutně byla jejich mateřštinou. Celosvětová vědecká, výzkumná, badatelská i akademická obec si tedy svůj vlastní jazyk přetváří k obrazu svému, vybírá z něj pouze to, co je jí k praktickému užítku, a současně mu vštěpuje vlastní zásady, dodává vnitřní pravidla a uplatňuje zvláštní normy tak, aby co nejlépe odpovídal akademickým nárokům a vědeckým potřebám.¹⁰

Ačkoli se tedy angličtina používaná pro akademické účely uplatňuje v mnoha rozličných prostředích a podmínkách, lze ji poměrně přesně charakterizovat. **Akademickou angličtinou rozumíme** takový druh anglického jazyka, který ke své komunikaci a práci používají vzdělanci, vědci, odborníci, badatelé a další členové akademické obce. Jedná se o **kultivovaný, vytříbený a komplexní jazykový styl, ve kterém bývá kladen důraz na přesnost, objektivitu a citově nezabarvený komentář**. Jazykové prostředky akademické angličtiny se opírají o některé typické jevy, jako například:

- časté užívání výrazů blíže určujících kvalitu popisovaných jevů, např. *probably, under such conditions, in general*;
- začleňování vedlejších a vysvětlujících dodatků, jejichž cílem je upřesnění, pozměnění, doplnění či jiné ovlivnění již vyčtených sdělení, např. *according to the data, apparently, as far as we can tell at this stage*;
- nezvykle hojně uplatňování trpného rodu z důvodu snahy o co největší potlačení či naprosté odstranění přítomnosti osobního přístupu, např. *The data were analysed..., When completed, the experiment was discussed...*;
- nebo o neosobně strohou či nedramaticky „suchou“ řeč, vyšperkovanou výrazy typu *that is to say..., or, more precisely, ..., Let me rephrase that so as to...* (McArthur, 1992, s. 8),

9 Kvality rétorika prokázal prezident G. W. Bush například svými výroky: *The illiteracy level of our children are appalling.* (Negramotnost našich dětí jsou strašlivé.) nebo: *I promise you I will listen to what has been said here, even though I wasn't here* (nepřeložitelné z důvodu gramatiky), což následně Donald Trump překonal svým slavným tweetem: *Despite the constant negative press covfefe* (nepřeložitelné, protože slovo „covfefe“ zkrátka neexistuje).

10 Představy rodilých mluvčích se v prostředí celosvětového komunikačního jazyka ocitají v menšině a nová pravidla či zásady *English as Lingua Franca* musí tato menšina ku své nelibosti respektovat. Nikoho dnes již nepřekvapí, když se i na prestižních světových konferencích objeví poznámka směrem k rodilým mluvčím: *The conference language is English; however, please take into consideration that not everyone participating has English as their mother tongue – we kindly ask you to adapt your delivery accordingly.* OEB, 2009.